T.C.

KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ

III. ULUSLARARASI ŞEYH ŞA'BÂN-I VELÎ SEMPOZYUMU

"KASTAMONU'DA İLMÎ HAYAT VE KASTAMONU ÂLİMLERİ"

EDİTÖR

Prof. Dr. Ali Rafet ÖZKAN

EDİTÖR YARDIMCILARI

Doç. Dr. Burhan BALTACI

Yrd. Doc. Dr. Aydoğan AYDOĞDU

Arş. Gör. Beyza Aybike DEVECİ

Arş. Gör. Nuran SARICI

06-08 Mayıs 2016

KASTAMONU

KARŞILAŞTIRMALI DİNLER TARİHİ METODU VE PROF. DR. GÜNAY TÜMER

Şahin Kızılabdullah*

ÖZET

Dinler Tarihi, dinleri yer ve zaman göstererek inceleyen, bu incelemeleri yaparken karşılaştırmalara yer veren bir bilim dalıdır. Bu özellikleri dolayısıyla Dinler Tarihi, dinleri incelerken tarih ve filoloji metotlarının yanı sıra karşılaştırma metodunu da kullanmaktadır. Kökleri 12.yy'a kadar geriye götürülebilmekle birlikte, İslam dünyasında Dinler Tarihi çalışmaları, batıdaki gelişmelere paralel olarak 19.yy'ın ikinci yarısından itibaren başlamıştır. Türkiye'de, Dinler Tarihi çalışmalarının, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinin kurulması ile yeni bir sürece girdiği kabul edilmektedir. Karşılaştırmalı Dinler Tarihi çalışmaları ise, aslen Kastamonulu olan A.Ü.İ.F. öğretim üyesi Prof. Dr. Günay Tümer ile başlamaktadır. Tümer, "Biruni'ye Göre Dinler ve İslam Dini" adıyla yayımlanan doktora çalışması ve "Hıristiyanlıkta ve İslam'da Hz. Meryem" ismiyle yayımlanan doçentlik taktim tezi ile ülkemizde Karşılaştırmalı Dinler Tarihi çalışmalarının ilk örneklerini vermiştir.

ABSTRACT

COMPERATIVE HISTORY OF RELIGIONS AND PROF. DR. GÜNAY TÜMER

History of Religions is a science that examines religions indicative of time and place and in the course of these studies it compares and contrasts religions. Accordingly to these characteristics, History of Religions uses a comparison method as well as methods of analyzing the history and philology of religions. The study of History of Religions in the Islamic world has its origins in the 12th century but commenced in the second half of the 19th century parallel with western development. In Turkey the study of the History of Religions is expected to enter a new process with the establishment of the Ankara University Faculty of Theology. Studies in Comparative History of Religions was instigated by Prof. Dr. Gunay Tumer who is originally from Kastamonu and is currently a lecturer at Ankara University in the Faculty of Theology. Tumer presented his first working samples of the Comparative History of Religions agenda in our country with his Doctorate study which was published under the name "Religions and Islamic Religion according to al-Bīrūnī" and with his Associate Professorship thesis which was published under the name of "Saint Mary in Christianity and Islam".

GİRİŞ

Bilimselleşme sürecinin en önemli parçalarından biri, disiplinlerin kendilerine özgü bir metodolojiye sahip olmalarıdır. Bu anlamda Dinler Tarihi, bir bilim olarak, kendine has metotlara ve araştırma alanlarına sahiptir. Bu çalışma, Dinler Tarihinin söz konusu metodoloji içerisindeki en önemli araştırma yöntemlerinden biri olan Karşılaştırmalı Dinler Tarihi metodunu ve bu metodun Dinler Tarihi alanına kazandırılmasında büyük emeği olan Prof. Dr. Günay Tümer'i konu almaktadır. Bu çerçevede öncelikle karşılaştırmalı dinler tarihinin ne olduğu hakkında kısa bir bilgi verdikten sonra Prof. Dr. Günay Tümer'in bu alandaki yeri, önemi, katkısı ve metodu üzerinde durulmuştur.

Karşılaştırmalı Dinler Tarihi Metodolojisi

Dinler Tarihi, dinleri, toplumların dini inanışlarını ve uygulamalarını tarihi veriler ışığında filoloji, sosyoloji ve antropoloji gibi bilim dallarının da katkısı ile nitelendirici (deskriptif) şekilde inceleyen bir bilim dalıdır.697F[783] Bu özellik, söz konusu bilimin, dinleri, oldukları gibi ele

* Dr., Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi DİKAB.

[783] Dinler Tarihi'ninfarklı yaklaşımlara göre tanımları yapılmaktadır. Tarihi Yaklaşıma göre Dinler Tarihi; Tarih ve Filoloji metodlarını kullanarak, dinleri doğuşundan gelişip yayılmasına, inanç ve ibadet uygulanış şekillerine kadar bütün alanlarını tarihi seyir içinde inceleyen disiplindir. Karşılaştırmalı yaklaşıma göre ise; dinlerin diğer dinler ile münasebetlerini, benzer, ortak ve farklı olan hususlarını karşılaştırmalı olarak ele alan bir bilim dalıdır. Bkz. Abdurrahman Küçük-Günay Tümer-Mehmet Alparslan Küçük, Dinler Tarihi, Berikan Yay., Ankara, 2014, s.31.

almasını, savunmacı veya yargılayıcı bir üslup benimsememesini beraberinde getirmektedir. Nitelendirici yöntemin yanı sıra, dinler tarihi alanında kullanılan diğer yöntemler ise fenomonolojik ve karşılaştırmalı yöntemlerdir. Her ne kadar, bazı bilim adamları tarafından anılan bu yöntemler keskin sınırlarla ayrıştırılsa da, Din Fenomonolojisinden ve Din Mukayesesinden istifade etmeden bir Dinler Tarihi çalışması yapmak pek mümkün görülmemektedir. Dolayısıyla araştırmalarda, bu yöntemlerin birlikte kullanılması bir açıdan zorunluk gibi durmaktadır. Örneğin, bir din içinde var olan fenomenlerin tespiti fenomonolojik yöntem ile yapılabilirken, bu fenomenlerin daha iyi anlaşılabilmesi ise, onların benzer ve farklı yönlerinin karşılaştırmalı yöntemle ele alınması ve izah edilmesi ile mümkün olabilmektedir. Dolayısıyla, konu edilen olgu din olduğunda, karşılaştırma yapmak kaçınılmazdır demek haddini aşan bir ifade değildir.698F[784]

Bu noktada, karşılaştırmalı Dinler Tarihi metodolojisinin tarihsel süreci incelendiğinde, söz konusu metodun başlangıcının klasik antik döneme kadar uzandığı görülecektir.. Modern manada ise bu çalışmaların, 19. Yy'ın ortalarından itibaren Max Müller tarafından kaleme alınan "Essays in Comperative Mythology" adlı eser ile başladığı kabul edilmektedir.699F[785] Müller'den sonra James C. Moffat, James Freeman Clarke, S.H. Kellogg, A.c. Bouquet, Eric J. Sharpe, Ugo Bianchi, G. Dumezil ve M.Eliade gibi bilginler karşılaştırmalı çalışmaları devam ettirmiştir.700F[786]

İslam geleneğinin daha ilk yüzyıllarından itibaren, farklı inançlar merak konusu olmuş ve bunlara dair "Makâlât", "Diyânât", "Milel ve Nihal" tarzı onlarca eser kaleme alınmıştır. Tabidir ki, Dinler Tarihi alanında yapılan tüm karşılaştırmalı çalışmaları bir tebliğ çerçevesinde ele almak mümkün değildir. Bu nedenle yalnızca en yaygın bilinen ve alana katkılar sunan eserlerden söz edilebilir. Bu eserlerin, en meşhurlarından biri de, hepimizin malumu olduğu üzere Şehristani'nin "el Milel ve'n-Nihal" adlı eseridir.701F[787] Müslüman âlimler tarafından bu türden eserlerin kaleme alınmasının en önemli nedeni, Kuran'ın bizzat kendisinin farklı dinler ve müntesipleri hakkında bilgi vermesi ve onları birer olgu olarak dikkate almasıdır. Türk İslam geleneğinde de, Karşılaştırmalı Dinler Tarihi çalışmaları çok eski dönemlere götürülebilmekle birlikte, modern dönemde Karşılaştırmalı Dinler Tarihine dair eserler, 19.yy'ın ikinci yarısından itibaren başlamaktadır. Örneğin, Cumhuriyet döneminde Şemseddin Günaltay, Ömer Hilmi Budda, Ömer Rıza Doğrul ve Mehmet Taplamacıoğlu gibi bilim adamları ile Dinler Tarihi çalışmaları sürdürülmüştür. Bu noktada Prof. Dr. Günay Tümer'in ise özel bir yeri bulunmaktadır.702F[788] Tümer, Hikmet Tanyu'dan sonra Türkiye'de Dinler Tarihi alanında akademik çalışmalar yapmış, üretken bir bilim adamıdır.703F[789]

Günay Tümer ve Karşılaştırmalı Dinler Tarihi Metodolojisi

İslam dünyasında Bîrûnî, Karşılaştırmalı Dinler Tarihi çalışması yapan bilim adamlarının başında gelmektedir. Profesör Tümer bu durumu Bîrûnî'nin kendi ifadelerinden hareketle ortaya koymaktadır. O, Bîrûnî'den önce kaleme alınan eserlerin, diğer inançlar hakkında bilgi vermek gibi bir özellikleri olmakla birlikte, o dönemin Avrupa'sında kaleme alınanlarda olduğu kadar olmasa bile tarafsız kalmayı tam olarak başaramadıklarını belirtmektedir.704F[790] Günay Tümer,

[784] Küçük-Tümer-Küçük, Dinler Tarihi, s. 33-34; Mustafa Ünal, Din Fenomenolojisi Tarihçe Yöntem Uygulama, Geçit Yay., Kayseri 1999, s.10-11.

[785] Mircea Eliade, Dinin Anlamı ve Sosyal Fonksiyonu, Çev. Mehmet Aydın, Din Bilimleri Yay., 3. Baskı, Konya 2004, s.49.

[786] Ünal, Din Fenomenolojisi Tarihçe Yöntem Uygulama, 15-30; Julien Ries, *Mukayeseli Dinler Tarihi*, Çev. Mehmet Aydın, Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, S. 6, Konya 1996, s.18-23; Ayrıca bkz. Marihuasi Dhavamony, *Dinin Tarihsel Fenomenolojisi: Alanı ve Metodu*, Çev. Fuat Aydın, Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 10/2004, s.173-194.

[787] Bkz. Mehmet Taplamacıoğlu, Karşılaştırmalı Dinler Tarihi, Güneş Matbaacılık, Ankara 1966, s.1.

[788] Küçük-Tümer-Küçük, Dinler Tarihi, s.40-43; Abdurrahman Küçük, *Prof. Dr. Günay Tümer, Eserleri ve Türkiye Dinler Tarihine Katkıları,* Dinler Tarihi Araştırmaları I, DTDY, Ankara 1998, s.111-112; Ayrıca Bkz. Hammet Arslan, *Dinler Tarihi Araştırmalarında "Konulu Karşılaştırma" Yönteminin Kullanılması: Geoffrey Parrinder'in Çalışmalarından Bazı Örnekler*, Milel ve Nihal, c. 7, S.1, İstanbul 2010, s. 117-208.

[789] Süleyman Sayar, *Prof. Dr. Günay Tümer'in Hayatı ve Çalışmaları,* Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, S.7, c. 7, Bursa 1998, s. 391-398.

[790] Günay Tümer, *Beyruni'nin Karşılaştırmalı Dinler Tarihi Çalışmaları*, Beyrûnî'ye Armağan, TTK, Ankara 1974, s.210.

Bîrûnî'den çok etkilendiğini kendisi dile getirmektedir. Belki de bu etkilenmenin en güzel örneği, zikrettiğimiz bu tarafsız bir şekilde konuları ele alması olmuştur. Hocamız Bîrûnî'yi samimi bir Müslüman olmanın yanında, modern dönem Dinler Tarihi çalışmalarında inancını paranteze almak şeklinde ifade edilen, tarafsız şekilde konuları ele alma, inceleme ve karşılaştırma metodunu ilk uygulayan bilim adamı olarak görmektedir.705F[791] Günay hocamızın bu metodu Bîrûnî'den aldığını söylemek yanlış olmaz kanaatindeyim. Nitekim Bîrûnî'nin "et-Tahkik ma li'l-Hint"inde uyguladığı, inançları, dini faaliyetleri, kelimeleri, sembolleri ve gelenekleri tarafsız şekilde karşılaştırmasını Tümer, "Hıristiyanlıkta ve İslam'da Hz. Meryem" isimli doçentlik çalışmasında uygulamıştır. Bu yönüyle, Bîrûnî'nin, İslam geleneğindeki özel konumu ne ise, Günay Tümer'in, Türk Dinler Tarihi çalışmalarındaki yeri de odur demek yanlış olmaz.

Günay Tümer'in çalışmalarının, Dinler Tarihçileri başta olmak üzere, tüm akademik çalışma yapanlara örnek olacak bir özelliği de, kaynak kullanımında gösterdiği hassasiyettir. Bu yönünün de daha önce zikrettiğimiz etkilenme ile bağı olduğu düşünülebilir. Çünkü hocamız, Bîrûnî'nin metodunu ele alırken, özellikle O'nun, kaynaklara ulaşma, güvenilir olanlarını tespit etme ve bu kaynakları tanıtarak kullanma gibi bir takım yönlerine dikkat çekmektedir.706F[792] Aynı hassasiyeti ve uygulamayı kendisi de bizzat tatbik etmiştir. Örneğin yukarıda adı geçen doçentlik çalışması için uzun süre İngiltere'de bulunmuş ve Hıristiyan geleneğinde "Marioloji" olarak teşekkül etmiş olan Hz. Meryem çalışmalarının hemen tamamını görmüş, okumuş, incelemiş ve eserini yazarken kullanmıştır. O, aynı zamanda kullandığı kaynakları değerleri itibariyle bizlere tanıtmayı da ihmal etmeyerek yöntem konusunda yol gösterici olmuştur.707F[793]

Günay Tümer'e göre, mukayese metodunda doğru sonuçlar elde etmek için araştırmacıların önünde bir takım engeller bulunmaktadır. Bunların en başında kaynakların doğruluğu ve yeterliliği gelmektedir.708F[794] Yeterli miktarda sözlü ve yazılı kaynaktan bilgi edinmeden mukayese yapmak, araştırmayı doğru sonuca götürmemektedir. Tümer'in, kendisinin, yeterli miktarda kaynaktan faydalanma konusundaki çabasını, Hz. Meryem kitabının girişinde kaynakları ile ilgili verdiği listeden anlamaktayız.

Tümer'e göre, araştırmacının kaynakların doğruluğunu tespit etmesi de en az yeterli kaynak kullanımı kadar önemlidir. Burada yazarın kişiliğinden başlayarak, mezhebi ya da ırki mensubiyeti ve aidiyetinin, niyetinin, yaşadığı dönemin siyasi ve sosyal olaylarının etkisini titizlikle ele almak gerekmektedir. Nitekim yazarlar, zaman zaman kendi mezheplerinin doğruluğunu veya üstünlüğünü ispat için kastı aşan ifadeler kullanabilmektedir. Günay Tümer, bu durumu, Bîrûnî'nin kaleminden şu şekilde ifade etmektedir: "Açıkça söyleyeyim ki "Makâlât" kitapları yazanlarından, bir tarafa hücum etmeden ve bir tarafı tutmadan sadece nakil ve rivayet niyetiyle eser yazan hiçbir fert görmedim."709F[795] Bu tespit, araştırmacının üzerine, yazarın yukarıda zikredilen türden zaaflarını dikkate almak suretiyle kaynağın kullanılması, görevini yüklemektedir.

Mukayeseye esas oluşturacak eserlerin birinci elden incelenmesinin önündeki bir diğer engel de dil sorunu olarak tespit edilmektedir. Günay Tümer, bu konudaki görüşünü de Bîrûnî'ye dayandırmakta ve Bîrûnî'nin özellikle de Hint dinlerini incelerken karşılaştığı avam ile havas arasındaki din diline dair farklılığa dikkat çekmektedir. O, âlimlerin dilinin halk tarafından anlaşılmadığından hareketle araştırmanın yapılacağı dili hem kitabi hem de içtimaı boyutta bilmenin gerekliliğine vurgu yapmaktadır. Dil bilmenin yanı sıra farklı dini geleneklerin ve kültürel çevrelerin dini kavramlara yükledikleri anlamlarda da büyük farklılıklar olabilmektedir. Bu duruma örnek olarak *Tanrı* kavramı verilebilmektedir. İslam geleneğinde, Hıristiyan geleneğinde veya Hint geleneğinde Tanrı kavramı var olmakla birlikte bu kavrama yüklenen anlamlar çok farklı olabilmektedir.710F[796]

Günay Tümer'in, Bîrûnî'nin çalışma metodundan hareketle tespit ettiği ve uyguladığı bir özellik de "ilmi titizliğin yanı sıra ilmi tarafsızlık" olmuştur. İnançlı, samimi bir dindar olmanın bu

[791] Günay Tümer, Bîrûnî'ye Göre Dinler ve İslam Dini, Ayyıldız Matbaası, Ankara 1975, s. 72.

[792] Tümer, *Beyruni'nin Karşılaştırmalı Dinler Tarihi Çalışmaları*, Beyrûnî'ye Armağan, s.212.

[793] Günay Tümer, Hıristiyanlıkta ve İslamda Hz. Meryem, TDVY, 4. Baskı, Ankara 2011, s.6-10.

[794] Tümer, Bîrûnî'ye Göre Dinler ve İslam Dini, s.73-74.

[795] Tümer, Bîrûnî'ye Göre Dinler ve İslam Dini, s.72.

[796] Tümer, Bîrûnî'ye Göre Dinler ve İslam Dini, s.75.

tarafsızlığa zarar vermediğini, aksine bu hassasiyeti desteklediğini düşünmektedir. Nitekim rahmetli hocamız Şaban Kuzgun bey de, Günay Tümer hocayı tanımlarken bu yönünü özellikle belirtmektedir.711F[797] Bîrûnî'nin "Bildiklerimi yazarken iftira etmedim" ifadesi Günay Bey'in bu düşüncesinin temelini oluşturmaktadır. Bu manada milli ya da dini taassuptan hareketle taraf tutuculukla ilmi yollardan uzaklaşmayı, Bîrûnî gibi Tümer de doğru bulmamaktadır. Aynı şekilde Bîrûnî'nin "Diğer dinleri incelerken onları ve mensuplarını lekeleyerek değil, inanmasak da onların taraftarlarının açıklamalarına göre araştırma yapmalıyız" tespitini gerçek ilmi metod olarak kabul etmektedir.712F[798]

Günay Tümer'in Karşılaştırmalı Dinler Tarihi Metodu ile Yazılan Eserleri

Günay hocamızın karşılaştırmalı çalışmalara örnek teşkil edecek eserleri "Bîrûnî'ye Göre Dinler ve İslam Dini" ve "Hıristiyanlıkta ve İslam'da Hz. Meryem" adlı eserlerdir. Bu kitaplarında dikkat çeken hususlara işaret etmek suretiyle tebliğimi sonlandıracağım. Bîrûnî'ye Göre Dinler ve İslam Dini adlı eser, Günay Tümer'in Prof. Dr. Hikmet Tanyu danışmanlığında hazırladığı ve hocamıza Dinler Tarihi alanında Türkiye'de tamamlanan ikinci doktora çalışması unvanını kazandıran eseridir. Günay Tümer'in doktor unvanını aldığı çalışma Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yayımlanmıştır. Kitap, üç bölümden meydana gelmektedir. İlk bölümde, Bîrûnî'nin hayatı, ilmi ve dini kişiliği ortaya koyulmuştur. İkinci bölümde ise Tarih Anlayışı ve Metodu ile Dinler Tarihi Anlayışı ve Metodu açıklandıktan sonra belirli fenomenler çerçevesinde yapılan karşılaştırmalara değinilmiştir. Bu karşılaştırmalara dair örnekler şu şekildedir: Aydın-Avam ile karşılaştırma, Tanrı kavramında karşılaştırma, Tenasüh konusunda karşılaştırma, Cennet-Cehennem Konusunda karşılaştırma, Teslis, Melek inancı, Nikah, Puta tapıcılık, Kutsal dağlar, Kurban, İbadet vakitleri, Görünmeyen varlıklar gibi konularda karşılaştırmalar. Üçüncü bölümde de Birûnî'nin Hinduizm, Budizm, Zerdüştlük, Maniheizm gibi dinler hakkında verdiği bilgiler okura sunulmuştur.

Hz. Meryem çalışmasında ise şunu görürüz. O, önce giriş mahiyetinde kaynakları tanıtmış, konunun önemine dair bilgiler vermiştir. Konuyu üç bölümde ele almış; 1. Bölümde, Hıristiyanlıkta Meryem, 2. Bölümde, İslam'da Meryem'i kaynaklar ve gelenek açısından objektif bir şekilde tanıtmıştır. 3. Bölümde ise, Kutsal metinlerde Meryem, Dogma ve Doktrinlerde Meryem ve Pratiklerde Meryem alt başlıklarında karşılaştırma yapmıştır. Bu karşılaştırmalarda madde madde her bir farklılık, benzerlik ele alınmış ve tabir caiz ise ortaklaşan ve ayrışan noktaların bir listesi çıkarılmıştır. Ancak karşılaştırma sadece bu bölümde ve bir listeleme şeklinde olmamış, 1. ve 2. Bölümde de yeri geldikçe karşılaştırma yapılmıştır.

Sonuç ve Değerlendirme

Eserlerinden ve yaptığı çalışmalardan da anlaşıldığı üzere Prof. Dr. Günay Tümer, Türk-İslam geleneğinde karşılaştırmalı dinler tarihi çalışmalarını bilim insanlarına, Birûnî üzerine hazırlamış olduğu doktora tezi ile tanıtmıştır. Daha sonra Modern dönemde (Türkiye'de) bu türün ilk örneğini ise doçentlik taktim tezi olarak hazırladığı Hz. Meryem çalışması ile göstermiştir.

KAYNAKÇA

Abdurrahman Küçük, *Prof. Dr. Günay Tümer, Eserleri ve Türkiye Dinler Tarihine Katkıları,* Dinler Tarihi Araştırmaları I, DTDY, Ankara 1998, s.109-120.

Abdurrahman Küçük-Günay Tümer-Mehmet Alparslan Küçük, Dinler Tarihi, Berikan Yay., Ankara, 2014.

Günay Tümer, *Beyruni'nin Karşılaştırmalı Dinler Tarihi Çalışmaları*, Beyrûnî'ye Armağan, TTK, Ankara 1974, s.209-230.

Günay Tümer, Bîrûnî'ye Göre Dinler ve İslam Dini, Ayyıldız Matbaası, Ankara 1975.

Günay Tümer, Hıristiyanlıkta ve İslamda Hz. Meryem, TDVY, 4. Baskı, Ankara 2011.

[797] Şaban Kuzgun, *Prof. Dr. Günay Tümer'in Metodu*, Dinler Tarihi Araştırmaları I, DTDY, Ankara 1998, s.121.

[798] Tümer, Bîrûnî'ye Göre Dinler ve İslam Dini, s.77.

Hammet Arslan, *Dinler Tarihi Araştırmalarında "Konulu Karşılaştırma" Yönteminin Kullanılması: Geoffrey Parrinder'in Çalışmalarından Bazı Örnekler*, Milel ve Nihal, c. 7, S.1, İstanbul 2010, s. 117-208.

Julien Ries, *Mukayeseli Dinler Tarihi*, Çev. Mehmet Aydın, Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, S. 6, Konya 1996, s.17-24.

Marihuasi Dhavamony, *Dinin Tarihsel Fenomenolojisi: Alanı ve Metodu*, Çev. Fuat Aydın, Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 10/2004, s.173-194.

Mehmet Taplamacıoğlu, Karşılaştırmalı Dinler Tarihi, Güneş Matbaacılık, Ankara 1966.

Mircea Eliade, Dinin Anlamı ve Sosyal Fonksiyonu, Çev. Mehmet Aydın, Din Bilimleri Yay., 3. Baskı, Konya 2004.

Mustafa Ünal, Din Fenomenolojisi Tarihçe Yöntem Uygulama, Geçit Yay., Kayseri 1999.

Süleyman Sayar, *Prof. Dr. Günay Tümer'in Hayatı ve Çalışmaları,* Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, S.7, c. 7, Bursa 1998, s. 391-398.

Şaban Kuzgun, *Prof. Dr. Günay Tümer'in Metodu*, Dinler Tarihi Araştırmaları I, DTDY, Ankara 1998, s.121-123.